

عنوان مقاله:

جستاری در تحلیل رویکرد مطالعات آینده جامعه ایران در پرتو نگرش نسل‌های آینده‌پژوهی

محل انتشار:

فصلنامه راهبرد، دوره 28، شماره 2 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 29

نویسنده:

خلاصه مقاله:

مطالعات آینده در عصر جدید نخست با آینده‌پژوهی فناوری آغاز شد، اما اکنون چرخش‌های نظری زیادی را از سر گذرانیده است. در این رابطه، متفکران مفهوم «نسل‌های آینده‌نگاری» را مطرح کرده‌اند تا تغییر تدریجی محورها، حوزه‌های تمرکز، تفاوت بازیگران و اختلاف ابعاد را در قالب الگوهای متنوع با عنوان نسل‌های آینده‌نگاری نشان دهند. این گروه از صاحب‌نظران خاطرنشان می‌سازند که نسل اول آینده‌پژوهی با تمرکز صرف بر موضوع علم و فناوری تکوین یافته است، اما نسل‌های بعدی به تدریج بر زمینه‌های متنوع سیاستگذاری عمومی تغییر جهت داده‌اند. پرسش اساسی مقاله آن است که مشخصات پژوهش‌ها و برنامه‌های آینده‌پژوهی در ایران به‌طور عمده متناسب با چه نسلی از آینده‌پژوهی قرار دارد و نقاط ضعف آن در چیست. پرسش دوم آن است که آینده‌پژوهی چگونه می‌تواند به ابزاری برای حل چالش‌های عمومی جامعه تبدیل شود. مقاله در ساخت مدل مفهومی از رویکرد تناظری اندرسن استفاده می‌کند. جمع‌آوری داده با استفاده از روش مصاحبه عمیق و تحلیل اسنادی پروژه‌های آینده‌پژوهی انجام شده و یافته‌ها با روش تحلیل محتوا در چارچوب طبقه‌بندی برگرفته از طبقه‌بندی ساریناش و اندرسن تحلیل شده‌اند. در پاسخ به دو پرسش پژوهشی، تحلیل‌های مقاله گویای آن است که نخست، رویکرد طرح‌ها و برنامه‌های آینده‌پژوهی در ایران، عموماً در نسل‌های اول و دوم بوده و از این جهت دچار ضعف منطقی و ابزاری برای رویارویی با چالش‌های فعلی است. دوم، رشد علمی ایران در عرصه آینده‌پژوهی، یک رشد نامتوازن بوده، بدین‌صورت که در دو دهه اخیر، ایران از حیث تکنیک و اجرای فنی طرح‌ها در آینده‌پژوهی رشد داشته، اما در عرصه ارتباط با فرایند برنامه‌ریزی از یک‌طرف و مشارکت‌پذیری فرایند از سوی دیگر، کم‌توسعه مانده است. از این جهت، ارتقای وضعیت آینده‌پژوهی در ایران برای ایفای نقش مؤثر در سیاستگذاری، در گرو ساخت چشم‌انداز واحد بر اساس اجماع نخبگان، توسعه ساختار و فرایند مناسب حکمرانی است.

کلمات کلیدی:

آینده‌پژوهی، نسل‌های آینده‌پژوهی، سیاستگذاری، سیاست نوآوری

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1136882>

